

HISTORIOGRAFIJA O HRVATSKOM RANOM NOVOM VIJEKU U EUROPSKOM KONTEKSTU

DRAGO ROKSANDIĆ

Sljedeći svjetski kongres povjesničara, koji će se održati u Oslu ljeta 2000. i na kojem će hrvatski povjesničari prvi put sudjelovati u samostalnom nacionalnom statusu raspravljat će o glavnoj temi *Millenium, Time and History*. Iako rasprave o takvim temama nisu uobičajene u hrvatskoj historiografiji, kao ni u većini drugih u svijetu, vrijedi navesti riječi njemačkog povjesničara *Reinharta Kosselecka* iz kongresne brošure: „Homo sapiens is the only creature that is equipped to look back consciously on its past. The past, however, is chaos. It is the ability of man as homo historicus that makes that chaos intelligible and understandable by giving it order, structure, and meaning. (...) Time is „human invention rendering chaos intelligible“ rather than „something that exists in itself.“ Ukoliko prihvatimo ovakav pristup, jasno je da je svaki pokušaj vrednovanja historiografije o hrvatskom ranom novom vijeku, k tome, u europskom kontekstu uvijek iznova pitanje interpretacijskog „poretka, strukture i značenja“ u vremenskoj dimenziji. Time se nužno nameću pitanja o tome što je uopće hrvatska historiografija danas, tko i što je konstituirala u istraživačkom i infrastrukturnom smislu, što je sve predmet njezina interesa, kako shvaća svoje pristupe predmetima istraživanja i metode, na koji način oblikuje svoje spoznaje u vremenu silno uznapredovalih komunikacijskih mogućnosti. Možda se ova pitanja ponekome mogu činiti bespredmetnima, čak i neumjesnima. Ipak sam duboko uvjeren da su ona itekako važna u vremenu u kojem se o temama hrvatske povijesti piše i raspravlja na više jezika i načina nego ikada u prošlosti te s konotacijama koje će nesumnjivo odrediti duhovnu situaciju hrvatskih studija za čitav niz desetljeća koja su pred nama. U vremenu u kojem se mnoge teme hrvatske povijesti u Europi i svijetu otvara i vrednuje bez ikakva sudjelovanja hrvatskih povjesničara pa čak nerijetko i bez same mogućnosti njihova izravnijeg uvida u same te rasprave, nužno se nameće navedena pitanja, isto kao i pitanja o europskoj pa i svjetskoj „strategiji“ razvitka hrvatske historiografije. Otuda će ovaj prilog, u granicama zadane teme, biti i pogled unatrag i pogled unaprijed. U ostalom, povijest i jest i prošlost i sadašnjost i budućnost.

Historiografija o hrvatskom ranom novom vijeku: bibliografije i sinteze, realizacije i projekti. Prije bilo kakva pokušaja sustavnijeg vrednovanja historiografije o hrvatskom

ranom novom vijeku u posljednjih stoljeće i pol valja istaći da još uvijek nije tiskana bibliografija koja bi, zadovoljavajući stručne kriterije, što iscrpnije predočila cjelinu opusa moderne hrvatske historiografije o tom razdoblju hrvatske povijesti. U nas su isto tako vrlo fragmentarni uvidi u istraživanja problematike hrvatskoga ranog novog vijeka u drugim historiografijama u svijetu. Time se sa sigurnošću može ustvrditi da suvremena hrvatska historiografija još uvijek ima teškoća suočiti se sa cjelinom svoje historiografske baštine o ovom razdoblju hrvatske povijesti. Nedoumice u vezi sa sintezom hrvatske povijesti posljednjih pola tisućljeća tome su također jasan pokazatelj. Sinteze nacionalne povijesti i jesu pokušaji cjelovita vrednovanja onog što čini bibliografsko „summa summarum“. U tome i jest smisao povezivanja problematike bibliografija i sinteza.

S druge strane, ovakav, kritički intoniran pristup baštini hrvatske historiografije o ranom novom vijeku u posljednjih stoljeće i pol nije potpuno primjeren kada se suočimo sa svim onim što je u njoj kreativno prepoznatljivo i u hrvatskom i u europskom kontekstu jer je identitet hrvatske historiografije o ranom novom vijeku određen prije svega takvim svojim bilansom. Hrvatska historiografija i kada je riječ o ranome novom vijeku ima svoja tradicijski provjerena uporišta. Važno je uočiti da svako od njih nastaje u situaciji koje u povijesnoj perspektivi prepoznamo i kao vrijeme sazrijevanja i kao vrijeme otvaranja novih interpretacijskih mogućnosti. Isto je tako važno uočiti da su tradicijski najprovjerena uporišta redovito nastajala kao djelo pojedinca, a mnogo rjeđe skupine povjesničara. „Povijest hrvatska II“ *Tadije Smičiklase*, objavljena u Zagrebu 1879. godine kao prva moderna sinteza hrvatske povijesti nesumnjivo je korisna i danas. „Pregled povijesti hrvatskoga naroda“ *Ferde Šišića*, objelodanjen prvi put 1916. godine, traje i danas u raznim izdanjima i to aproprijiran u različitim duhovnim tradicijama hrvatske historiografije. Njegovo treće izdanje, koje je 1962. godine pripremio *Jaroslav Šidak*, prepoznatljivo je prije svega po tome što sadržava iscrpne bibliografije historiografskih radova za svako razdoblje hrvatske povijesti do vremena ovog izdanja, dakako, prema Šišićevoj periodizaciji. Knjiga peta, „Povijesti Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća“ *Vjekoslava Klaića* (Zagreb, Nakladni zavod MH, 1973), koja sadržava interpretaciju doba kraljeva Ferdinanda I, Maksimilijana i Rudolfa (1527-1608), uključuje i Prilog I, „Izvori i pomagala za povijest Hrvata u četvrto doba (1527-1740)“, dakako, ograničen na razdoblje do 1608. (str. 713-726). Uistinu kolektivno djelo „Historija naroda Jugoslavije II“ (Beograd 1959., Zagreb 1960.), u kojem se toliko prožimaju stručne vakacije, partijski dirižizam i kontroverze jugoslavenskog okvira povijesti naroda Jugoslavije, koliko god kao sinteza fragmentirala hrvatsku povijest ranoga novog vijeka, nesumnjivo je i množinom novih rješenja i iscrpnošću bibliografskih uvida omogućila historijski znanstveno još jasnije postavljanje problema. Sve veći historiografski potencijali, utemeljeni i u istraživačkim mogućnostima i u institucionalnoj infrastrukturi pa i u sociokulturnoj i sociopolitičkoj potražnji za povijesnim djelima do danas nisu stvorili djelo za koje bi bilo moguće reći da ima moć vododijelnice u povijesnom mišljenju o hrvatskom ranom novom vijeku. Dakle, uopće nije sporno da hrvatska historiografija ranoga novog vijeka tečajem stoljeća i pol ostvaruje velik spoznajni pomak. Međutim, otvoreno je pitanje njezinih razvojnih usmjerenja, spoznajnih dosega, kreativnih potencijala vrednovanih i kriterijima vlastitih potreba i u europskom kontekstu.

Time se iznova vraćamo na pitanje bibliografija za hrvatski rani novi vijek. Danas, kada su bibliografije u postmodernom svijetu velikim dijelom informatizirane i dostupne u mnoštvu oblika, u hrvatskoj su historiografiji upravo u posljednjih dvadesetak godina, uz sav silni napredak postignut udomljenjem Nacionalne i sveučilišne knjižnice u novoj,

nesumnjivo funkcionalnoj zgradi, temeljna pitanja stjecanja pouzdanih uvida u hrvatsku historiografsku baštinu o ranom novom vijeku po bilo kom važnom kriteriju - izgleda - zaoštrenija nego ikad. Historijska je znanost i u nas danas izuzetno razgranata, interdisciplinarno i multidisciplinarno isprožimana s mnoštvom drugih društvenih, humanističkih, a sve više i ostalih znanosti, što silno usložnjava bilo kakav pokušaj izvođenja znanstveno primjenljiva sustava. Postojanje takva sustava je istovremeno preduvjet ne samo razvitku hrvatske historiografije ranoga novog vijeka nego i njezine multinacionalne komunikativnosti pa i kompetitivnosti. Njegov nedostatak ne mogu nadoknaditi bilo kakva druga rješenja, ali su i sami pokušaji sustavnog i što iscrpnijeg izlaganja hrvatske historiografske baštine u tom smislu vrlo poticajni. To vrijedi naglasiti i u slučaju dvosveščanog rada *Stjepana Antoljaka* „Hrvatska historiografija do 1918.“ (Zagreb, Nakladni zavod MH, 1992.). Iako je rad moguće kritički vrednovati s različitim stajališta, neupitno je da je to prvi sustavan pregled radova pisaca hrvatske povijesti u više nego polutisućljetnom trajanju.

U obavijesnom smislu za istraživače hrvatskoga ranog novog vijeka trajna je vrijednost niza izdanja Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“. Među njima su na prvom mjestu „Enciklopedija Jugoslavije“ i „Opća enciklopedija“. Obje su u svojim izvornim izdanjima djela s prepoznatljivim autorskim pečatom *Miroslava Krleže*. Napose vrijedi istaći seriju „Bibliografija rasprava i članaka“. Skupina IV u toj seriji je „Historija“, a obuhvaća sveske 8-11 (Zagreb, 1965-1968.). U njima je autorski i predmetno obrađena bibliografija radova iz povijesti, pomoćnih povijesnih znanosti i arheologije tiskanih u periodičkoj štampi i periodici na tlu SFR Jugoslavije od početaka do 1945. godine.

Isto se može ustvrditi za tri sveska bibliografije historiografije Jugoslavije koja u desetogodištima obuhvaćaju razdoblje od 1945. do 1975. godine: „Dix années d’historiographie yougoslave“ (Beograd: Comité national yougoslave des sciences historiques, 1955.), „Historiographie yougoslave 1955-1965“ (Beograd: Fédération des sociétés historiques de Yougoslavie, 1965) i „The Historiography of Yugoslavia 1965-1975“ (Belgrade: The Association of Yugoslav Historical Societies, 1975.). Iako u ove tri sveske nedostaje predmetno kazalo, što uveliko otežava primjereno orijentiranje u mnoštvu obavijesti, a ima i drugih manjkavosti, temeljna je ocjena ipak neupitna. Četvrti svezak više nije izašao, a da pritom nisu bili u pitanju samo načelni razlozi u vezi s funkcioniranjem Saveza povijesnih društava Jugoslavije može se zaključiti po tome što časopis „Historijski zbornik“ (godina XL (1), 1987.), koji objavljuje prilog „Historiografija od 1975. do 1985. za hrvatsku povijest do god. 1914.“ ne sadržava obavijesti za historiografiju hrvatskoga ranog novog vijeka, već samo za razdoblje prije 1526. i poslije 1790. Obzirom na narav izdanja, bibliografija, inače, nema ni imensko ni predmetno kazalo. Dakle, za iscrpnije obavijesti o historiografiji o hrvatskome ranom novom vijeku nakon 1975. godine i to sve do danas godine nužno je prije svega konzultirati stručnu periodiku i prikaze u stručnoj periodici („Historijski zbornik“, „Radovi“, „Časopis za suvremenu povijest“ itd.).

Kada je riječ o pokušajima kritičkog vrednovanja rezultata hrvatske historiografije sa sasvim određena pristupnog stajališta i to s namjerom da takvo vrednovanje bude polaznom točkom u projektu rada na sintezi hrvatske povijesti, vrijedi prije svega izdvojiti zbornik koji je uredila *Mirjana Gross* „Društveni razvoj u Hrvatskoj /od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća/“ (Zagreb, SNL, 1981.).

U nastojanju da se stvore pretpostavke za sintezu hrvatske povijesti čitava razdoblja od početka 16. do početka 20. stoljeća, tj. za doba habsburških kraljeva u hrvatskoj povijesti - da se izrazimo poput Vjekoslava Klaića, to istraživačko iskustvo kolektivne elaboracije

projekta sinteze uz sudjelovanje *Josipa Adamčeka, Fedora Močanina, Tomislava Raukara, Miroslava Bertoše, Josipa Lučića, Jaroslava Šidaka, Nikše Stančića, Dragovana Šepića i Igora Karamana* uistinu konstituirala same temelje one baštine koja obvezuje i za budućnost. Izrijekom predstavivši knjigu kao kolektivni akt stvaranja pretpostavki za put prema sintezi koja će biti izvedena u skladu s tada europski najutjecajnijom socijalnohistorijskom paradigmom, ta je skupina povjesničara legitimirala i europska obzorja hrvatske historiografije i generacijski kreativni potencijal kao temeljni preduvjet izvođenja takve sinteze. Iako je taj projekt djelomično izveden, a strože rečeno, kao cjelina nikada okončan, dovoljno je registrirati osobne opuse pisaca zastupljenih u Zborniku a da bi se uočilo koliko je taj zajednički napor bio poticajan. Danas bi se štošta moglo kritički kazati o bilo čemu što ga određuje, a da to ipak ne bi bila primjerena kritika. Europski otvorenu nacionalnu historiografiju i danas legitimira prije svega umjeće jasno postavljanja temeljnih pitanja i njihove kritičke provjere u istraživanjima i raspravnoj provjeri istraživačkih spoznaja u kontekstima koji ne mogu nikako biti samo nacionalni.

Drugi kolektivni projekt, također s prepoznatljivim autorskim „pismom“, izveden u drugom žanru je „Enciklopedija hrvatske povijesti i kulture“ glavnog urednika *Igora Karamana* (Zagreb, Školska knjiga, 1980.). Na više od 900 strana enciklopedijskog formata, s velikim mnoštvom enciklopedijskih članaka, tabelarnih, slikovnih i kartografskih priloga, koji se velikim dijelom odnose na ranonovovjekovnu problematiku, ovo djelo, potpuno nerazumno politički diskvalificirano i zabranjeno, koje je vremenski koincidiralo s naprijed navedenim zbornikom, u biti je uveliko doprinijelo racionalizaciji historiografske situacije i prepoznavanju razine istraženosti temeljne problematike hrvatske povijesti.

Uistinu, u posljednja dva desetljeća hrvatska se historiografija općenito pa i u svome ranonovovjekovnom segmentu silno razgranala, tako da je na ovako ograničenom prostoru nemoguće ulaziti u bilo kakve podrobnije ocjene autorskih opusa. Ovdje je nužno istaći neke vidove temeljne istraživačke problematike.

Hrvatski rani novi vijek: konteksti temeljne problematike. Hrvatski rani novi vijek, za razliku od hrvatskoga srednjeg vijeka, a potom i za razliku od 19. i 20. stoljeća, prepoznatljiv je prije svega u obzoru trojnog imperijalnog sraza. U hrvatskom prostoru tog doba nadmetali su se Mlečani, Habsburgovci i Osmanlije. Prvi su prije svega bili pomorska sila, trgovačka aristokratska republika, za koju je hegemonija na istočnoj obali Jadranskog mora bila *conditio sine qua non*. Drugi su u svojoj austrijskoj ukorijenjenosti bili izvorno srednjoeuropska, kontinentalna sila, s alpsko-panonskih razmeđa te već samim time suočeni s brojnim izazovima različitih imperijalnih usmjerenja. To je uključivalo i potrebu pomorskog legitimiranja njihove moći, iznova, nužno, na Jadranskom moru. Treći su u to doba bili sredozemno-jugoistočnoeuropska sila, razapeta između svojih daljnjih sredozemnih ambicija u smjeru Apeninskog poluotoka, preko jadranskog bezena i u smjeru Srednje Europe, preko panonskog bazena. U svakom je slučaju pomicanje težišta imperijalnih ambicija imalo dalekosežnih posljedica u hrvatskom prostoru. Otuda je hrvatski rani novi vijek iznimno velik izazov hrvatske historiografije. Temeljna istraživačka pitanja tog razdoblja uvijek su u posljednjih stoljeća i pol integrirala hrvatsku historiografiju u europske razvojne procese, a tako je tome i danas.

Osmanlije, legitimacijski identificirane s islamom, izravno su se suočavale i u sredozemnom i u panonskom prostoru sa silama koje su se identificirale s katoličkom obnovom ranoga novog vijeka (Papinstvo, Habsburgovci, Mletačka Republika), što je povijesno iskustvo čitava tog razdoblja u hrvatskom prostoru i suvremenima i baštinicima

činilo prije svega prepoznatljivim kao iskustvo konfesionalnih isključivosti. Budući da je u hrvatskom prostoru tog doba, pored izravnog sraza katoličanstva i islama, na sve tri imperijalne strane bilo involvirano i pravoslavlje (u crkvenom smislu prije svega srpske provenijencije), a na njegovim rubovima se javljali i protestantizam i (iznova) židovstvo, iskustvo konfesionalnih isključivosti hrvatskoga ranog novog vijeka upoznalo je u svojevrsnom kontrapunktu i iskustvo multikonfesionalne convivenze, što je bio izniman slučaj u većem dijelu zapadnoeuropskog pa i srednjoeuropskog prostora istoga tog doba.

Svaka od imperijalnih sila u hrvatskom prostoru, sudjelujući u trostoljetnom međusobnom nadmetanju, pozicionirala se u tom prostoru izgradnjom vojnokrajinskih sustava (habsburška Vojna krajina, osmanski serhat u Bosni, mletačke krajine u Dalmaciji). Temeljno načelo njihove opstojnosti je bilo involviranje nižih slojeva stanovništva, starosjedilačkog i/ili doseljenog, u vojnokrajiskim službama, zajamčeno na temelju različitih „povlastica“ statusne i agrarne naravi. Njima se na različite načine kontinuirano militarizirao hrvatski prostor, opstojeći u dugom trajanju kao bojišnica, „terra deserta“ itd. S druge strane, njegovi „rubovi“ (današnja sjeverozapadna Hrvatska, jadranska obala u mletačkom posjedu i Dubrovnik, a u 18. stoljeću i civilna Slavonija) participiraju u europskim protomodernizacijskim trendovima prema mediteranskim i srednjoeuropskim obrascima.

Historiografija o hrvatskom novom vijeku posljednjih stopepedeset godina određena je prije svega nastojanjem da se u iskustvu takve zbilje, dakle, nadasve određene fragmentacijom i destrukcijom, ali i integracijom i konstrukcijom prepoznaju pojave trajnosti hrvatske opstojnosti u etnodemografskom, jezičnom, kulturnom i državnom pravnom vidu.

Insuficijencije. Primjer vjerske povijesti. „Poznanstvenje“ hrvatske historiografije je dug proces, a sigurno je da je čitava hrvatska ranonovovjekovna historiografija u tom smislu nezaobilazan predmet istraživanja. To se posebno odnosi na hrvatsku katoličku tradiciju povijesnog mišljenja u ranom novom vijeku, koja je još uvijek znanstveno vrlo ograničeno vrednovana. Činjenica da je velika većina pismenih u hrvatskom prostoru u ranom novom vijeku u svećeničkom staležu, kao i da je razvitak kritike izvora i u hrvatskom slučaju dijelom imperativ katoličke obnove, dalekosežnih je posljedica za razumijevanje duhovne situacije hrvatske historiografije sve do danas. Kako je veći dio te baštine pisan latinski, više je nego opravdano usmjerenje ka kritičkom vrednovanju i objelodanivanju te baštine s prijevodima na hrvatski jezik. Kada je riječ o hrvatskom ranom novom vijeku, jedva da je moguće naglasiti koliko je važno poticati razvoj vjerske povijesti, dakako, u njezinu modernom značenju. Usmjeravanje primjerene istraživačke pozornosti i drugim religijskim kulturama i tradicijama povijesnog mišljenja koji se od tog doba sustječu u hrvatskom prostoru (pravoslavna, islamska, protestantska, židovska) također ima svoje puno opravdanje. Svaka od njih uključuje svoje vlastito povijesno vrijeme, koje obično pojednostavljeno svodimo na računanje vremena, iako je riječ o temeljnim vrijednostima i obrascima ljudskog ponašanja i djelovanja, što znači da u hrvatskom prostoru ranog novog vijeka interferiraju mentaliteti razgraničeni različitim vremenskim koordinatama. Uostalom, u samoj hrvatskoj katoličkoj tradiciji kraj XVI. i početak XVII. stoljeća su vrijeme kada se s posttridentinskim prelaskom na gregorijanski kalendar, već suvremenicima obznanjen kao znanstveno egzaktniji, zbivaju mnogobrojne promjene bez kojih je uistinu teško suočiti se s mnoštvom još uvijek otvorenih pitanja hrvatske ranonovovjekovne povijesti u svim njezinim sociokulturnim ambijentima. Dakle, promjena odnosa spram

vjerske povijesti i povijesti hrvatskoga ranog novog vijeka ima mnoštvo posljedica i u načinu mišljenja o njoj i u postavljanju pitanja i načinu pisanja i „aktiviranju“ uistinu skoro nepreglednih arhivskih fondova i zbirki, kako u Hrvatskoj tako i izvan njezinih granica, na mnoštvu različitih strana. Takvim pristupom nužno dolazimo i do tema koje će dominirati svjetskim kongresom u Oslu, kao i inače u suvremenoj europskoj historiografiji. Rani novi vijek je i u hrvatskoj povijesti doba eshatologija, milenarizama, utopija. Da ponovimo, povijest nikada nije bila samo mišljenje prošlog već i sadašnjeg, a redovito, implicitno ili eksplicitno i budućeg. Nigdje to nije tako vidljivo kao u temama vjerske povijesti.

Istraživačke metode u historiografiji u hrvatskome ranom novom vijeku. Nitko se u hrvatskoj historiografiji nije toliko bavio pitanjima kulture povijesnog mišljenja, teorijskih aspekata i metoda kao *Mirjana Gross*. Njezino skoro polustoljetno iskustvo je istovremeno i zoran prikaz kontroverzi inovacijskog mišljenja među hrvatskim povjesničarima. Njezina knjiga „Suvremena historiografija. Korijeni, postignuća, traganja“ (Zagreb: NL & Zavod za hrvatsku povijest, 1996.) uključuje i poglavlje „Poznanstvenjenje hrvatske historiografije u 19. stoljeću“, koje na ovom mjestu vrijedi istaći kao rijedak primjer pokušaja europskog kontekstualiziranja razvojnih procesa u hrvatskoj historiografiji. Iako to iz naslova nije moguće uočiti, ovo poglavlje vrednuje razvojne tendencije do 1941. godine. Počinjući s *Ljudevitom Gajom*, a završavajući s *Antunom i Stjepanom Radićem*, dakako, s težištem izlaganja na povjesničarima od *Ivana Kukuljevića* do *Ferde Šišića*, *Mirjana Gross* upozorava da u hrvatskoj historiografiji nikada nije nedostajalo smisla za refleksiju o teorijskim i metodskim vidovima „zanata povjesničara“ i to u europskim kontekstima, ali da je uvijek prevladavala historiografska praksa koja je takvu refleksiju objektivno smatrala sekundarnom po svojoj važnosti. Suočavajući se s praktičnim aspektima rada u njoj i njezina sociokulturnog i sociopolitičkog pozicioniranja, hrvatski su povjesničari ranoga novog vijeka, istraživački iznimno zahtjevnog u usporedbi s premoćnim obrascima mišljenja i o srednjem vijeku i o posljednja dva stoljeća povijesnog iskustva, na neki način prihvatili brojne implikacije fragmentarizacije i destrukcije u doba „ostataka ostataka“, s trajnom sviješću da to nije primjeren pristup onom razdoblju hrvatske povijesti kada su temeljna egzistencijalna pitanja bila krajnje zaoštreno postavljena. Otuda hrvatsku historiografiju ranoga novog vijeka konstituiraju prije svega mnogobrojni „sitniji“ prilozi te u dužem vremenskom trajanju, iz današnje perspektive, sve učestalije monografije. Vrlo je uočljivo izostajanje, bar u nekim slučajevima, regionalnih sinteza, a najuočljivije je izostajanje sinteza općenito, napose modernih sinteza. Suvereno se kretati ranonovovjekovnim prostorima hrvatske povijesti i u mletačkom i u habsburškom i u osmanskome obzoru, s iznijansiranim smislom za različita povijesna vremena u istom dobu, za mnogostruko isprepletene vidove kontinuiteta i diskontinuiteta unutar povijesno prepoznatljive hrvatske problematike, u mnoštvu njezinih širih mediteranskih i europskih konteksta, ostaje trajni izazov kreativnog mišljenja u hrvatskih povjesničara.

Izazov komparatistike. Danas, kada je više nego prepoznatljiv proces konstituiranja svjetske historiografije u globalnom smislu, kada je svaka rasprava u „velikim temama“ nužno posvuda otvorena, sve je očitije da se razmjerno malobrojne nacionalne historiografije konstituiraju kao epicentri svjetske historiografije, inicirajući teme, pristupe, metode, svakovrsne historiografske mode, ali i stvarajući nove duhovne zbilje u vlastitim i svjetskim granicama. Dakako da je iluzorno za bilo koju „malu“ historiografiju generalno se upuštati

u recepciju „svega“ novog u hegemonim središtima svjetske historiografije i to danas kada je to u vrijeme Interneta na neki način samorazumljivo. Trka za informacijama, u kojoj hrvatska historiografija općenito, a u razdoblju ranoga novog vijeka posebno, još uvijek vrlo ograničeno sudjeluje, mogla bi postati izvorštem mnogobrojnih intelektualnih frustracija. Kreativni potencijal hrvatske historiografije u svim njezinim segmentima, a naročito u ovo doba imperijalnih srazova, ponajviše ovisi o umijeću prepoznavanja vlastite problematike u istraživanjima drugih. Ključ za to prepoznavanje nije imitacija nego komparacija. Tim će se temama baviti i Oslo, bilo u smislu traganja za smislom globalne historije utemeljene na kulturnoj raznolikosti („...to a new concept of global history in the era of critical revision of traditional master narratives and a growing emphasis of cultural difference and intercultural communication.“ (*Joern Ruesen*), bilo u traganju za njezinim izvorištima u samim korijenima povijesnog mišljenja („Global history rests upon a tradition that goes back to Herodotus.“ (*Patrick O'Brien*), bilo u smislu stvaranja mnogosmjernog komunikacijskog prostora u svjetskoj historiografiji (“Cultural Encounters Between Continents over the Centuries“ is to feature recent approaches that cross the national, geographical, and cultural boundary lines conventionally observed in professional historical scholarship.“ (*Jerry Bentley*).

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LII
ZAGREB 1999.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LII, str.1-250, Zagreb 1999.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor

Mirjana Gross

Ivan Kampuš

Franko Mirošević

Ivica Prlender

Tomislav Raukar

Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:

Horetzky